

De Stichting 108+: spreekbuis van 108 secties Nederlands?

Op woensdag 15 september jongstleden had ik een onderwijssymposium kunnen bijwonen, getiteld 'Hoogste tijd: investeren in kwaliteit van de vakinhoud' en georganiseerd door de Stichting 108+. Ik ben niet gegaan. Die Stichting 108+ moet ik niet. Zo eens in de twee jaar dook zij wel voor mij op in het afgelopen decennium. Ik zal het een en ander reconstrueren.

In februari 1991 maakt de voorzitter van het bestuur van de Stichting Werkgroep 108+, drs. A. van Aken-van de Leur, een berekening van de tijd die nodig is voor eerste en tweede correctie van twee eind-examenklassen 6 vwo van dertig leerlingen, en concludeert zij dat de taak van leraar onuitvoerbaar is. 'Er moet een *noodoplossing* worden gevonden, willen wij de kwaliteit van de correctie veiligstellen.' Als noodoplossing stelt het bestuur de staatssecretaris voor 'te bevorderen dat de *Pinksterweek* voor de *betrokken leraren* wordt uitgeroosterd'. Men vraagt tevens dringend om een gesprek over 'een oplossing voor de correctieproblematiek'. Staatssecretaris Wallace antwoordt dat hij onvoldoende aanleiding ziet voor een persoonlijk gesprek. In zijn reactie stelt hij dat de problemen op het schoolniveau oplosbaar zijn en ook op dat niveau opgelost zouden moeten worden. Op 23 mei 1991 richt de Stichting zich in een brief tot de scholen: 'Het belang van de tweede correctie brengen wij steeds weer naar voren: de kwaliteit van het vak is er niet bij gebaat als er geen controle wordt uitgeoefend.' Men wijst het middelen af 'wanneer niet duidelijk is dat dit op zakelijke gronde gebeurt', het compromis 'als dekmantel voor onvoldoende onderwijs'. Deze brief gaat vergezeld van 'Toelichting en adviezen bij het scoringsvoorschrift van de samenvatting vwo'. Hierin wordt gepleit voor een 'duidelijke rapportage over zijn werkwijze van de eerste corrector tegenover de tweede'.

In juli 1993 blijken er nieuwe elementen in de brieven van 108+ aan de scholen te zijn geslopen. Het bestuur verwijst naar zijn persbericht 'De eindexamencijfers Nederlands zeggen niets over de kwaliteit van het gegeven onderwijs', dat door de pers genegeerd is. En zich herhaaldelijk verschuilend achter 'samenwerkende vaksecties' zegt het zich de afgelopen jaren te hebben ingezet voor 'betere examens, waarbij zij [die samenwerkende vaksecties dus] consequent verbetering van het examenniveau koppelen aan voorzieningen voor examinatoren'. Deze brief gaat vergezeld van een pamflet waarin, onder verwijzing naar de bekende klachten over de 'erbarmelijke taalvaardigheid van jongeren', derden verzocht wordt de Stichting financieel en anderszins te steunen. 'De huidige examenregelingen werken versluierend en houden daardoor noodzakelijke verbeteringen tegen.' Voor de scholen is een te ondertekenen verklaring bijgevoegd. Door te tekenen verklaart een vaksectie 'overwegende dat de overheid wettelijk verplicht is [...] de kwaliteit van de eindexamens te bewaken en deze zo nodig bij te stellen' en overwegende dat 'de vaksectie haar verantwoordelijkheid voor een goed moedertaalbeleid op haar eigen school [...] niet kan waarmaken', een zestal zaken, waaronder 'dat het bovenbouwonderwijs sluipenderwijs steeds verder wordt uitgehold [...] (In 1986 zijn al Kamervragen gesteld over het bedroevende niveau van onze abituriënten en over de situatie in de bovenbouw: op de scholen gebeurde er echter niets.)'.

In februari 1995 schrijft 108+ een brief aan de leden van de vaste Kamercommissie voor Onderwijs, 'ook op verzoek van andere vaksecties met tweede correctie'. Na beklemtoning van het belang van de tweede correctie als instrument voor kwaliteitsbewaking voert Van Aken 'nog een bijzondere reden [aan] waarom wij op dit moment de examenproblematiek aan de orde stellen. Wij willen deze namelijk koppelen aan de huidige discussie over de kwaliteit van het hoger onderwijs. Nu gaat het hoger onderwijs de eisen verzwaren, dat betekent dat de paspoortfunctie van de eindexamens nu weer meer aandacht moet krijgen.' Verderop in deze

brief wordt de betreffende koppeling als volgt gelegd: 'Het proces van diploma-inflatie is bij een aantal vakken al jaren bezig. Dan zeggen eindexamencijfers inderdaad niet veel meer (klacht universiteit/hbo). Het meest duidelijke voorbeeld is wel de situatie bij het vak Nederlands. De cijfers zijn redelijk, maar onze abiturienten zijn onvoldoende toegerust voor de vervolgopleidingen.' In september 1995 worden alle vaksecties met tweede correctie van een en ander op de hoogte gesteld. Een conceptbrief van een jaar eerder wordt meegestuurd, waarin 108+ zich richt 'tot alle vaksecties die evenals wij van mening zijn, dat er bij de tweede correctie van een wantoestand sprake is en dat de kwaliteit van het onderwijs daar ernstig onder lijdt'. Volgens de eerste brief heeft 108+ een notitie opgesteld. 'In deze notitie koppelen wij de tweede correctie aan de Tweede Fase, geven een beeld van de «oplossingen op schoolniveau», melden dat onze leerlingen niet gebaat zijn bij een nog verdergaande *diploma-inflatie* nu met ingang van 1995 universiteiten en hbo selectie gaan toepassen.' De brief is vol goede moed: 'Als dan het *regeerakkoord* de overheid nadrukkelijk verantwoordelijk stelt voor de kwaliteit van de eindexamens, krijgen wij de wind in de zeilen. De Stichting 108+ komt weer officieel in beeld, veel contacten worden hersteld, nieuwe aangegaan.'

In maart 1997 begeeft 108+ zich verder op het terrein van de Tweede Fase. 'Daarover zijn de vaksecties gebrekkig geïnformeerd, laat staan dat vakdeskundige docenten om commentaar is gevraagd.' Om te voorkomen dat de Tweede Fase een debacle wordt, heeft de Stichting 'het procesmanagement en de vaste kamercommissie voorgesteld ons te betrekken bij de implementatie.' De vaksecties wordt om materiële en immateriële steun gevraagd. Hier keert een element terug dat al vanaf 1991 in de brieven van 108+ aanwezig is, maar dat ik nog niet eerder noemde. 'Overigens zijn en blijven wij van mening dat de belangenbehartiging van goed onderwijs (i.c. deugdelijke examens) niet een hobby dient te zijn van vaksecties of individuele leraren, maar een verantwoordelijkheid is van de minister van onderwijs, die daar dan ook de bijbehorende faciliteiten voor

dient te leveren.' Al in 1991 had Wallage op het verzoek om 'faciliëring' gereageerd met de woorden: 'Ik deel u verder mee, dat de overheid niet afzonderlijke organisaties van leraren in verschillende vakgebieden subsidieert. Ik kan voor uw stichting geen uitzondering maken.' En de verklaring die 108+ in 1993 de scholen wilde laten ondertekenen, stelde ook 'dat samenwerkende vaksecties, die bewijzen bruikbare, landelijke oplossingen en adviezen voor examens te kunnen formuleren: a. alle kosten vergoed moeten krijgen'.

Wat wilde de Stichting 108+ nu op 15 september jongstleden? 'Anders dan vorig jaar, toen de tweede correctie centraal stond, richten wij nu publiekelijk de aandacht op de absolute onwil van de Overheid te investeren in een goede kwaliteitsbewaking van de landelijke examens.' Doel van het symposium is 'ruimte te geven aan een brede maatschappelijke discussie over die kant van de kwaliteit van het onderwijs die steeds onderbelicht blijft, namelijk de vakinhoudelijke kwaliteit.' Men wil de overheid de vraag voorleggen: 'Hoe denkt de overheid – na tien jaar ontmoedigingsbeleid met betrekking tot de vakinhoud – nu en in de toekomst haar wettelijke taak om de kwaliteit van de vakinhoud te bewaken, waar te maken?'

Tot zo ver mijn historisch overzicht. Ik kan er naar mijn idee bijna mee volstaan. Vele Moer-lezers zullen bij bepaalde passages toch op zijn minst hun wenkbrauwen opgetrokken hebben. Ik hoop althans dat zij zich herkennen in mijn ongenoegen.

In het begin sympathiseerde ik nog wel met de Stichting 108+. Af en toe een luis die in de pels van de overheid kruipt, kan een probaat middel zijn om de overheid de ogen te doen openen. Zo krijg je ook wel honderdacht vaksecties achter je. Ik betwijfel echter of 108+ het recht heeft om namens die secties te spreken wanneer zij verbanden gaat leggen tussen het tijdgebrek voor en de onzorgvuldigheid van de tweede correctie en anderzijds de kwaliteit van het onderwijs in het Nederlands. Met bovenstaande citaten heb ik willen laten zien dat dat bij 108+ in een ruk doorgaat. Het verst gaat zij hierin wanneer zij zegt dat het vak Nederlands zelfs

de kroon spant als het gaat om het aandeel in het proces van een bepaalde diploma-inflatie. Natuurlijk is het zo dat het vak Nederlands meer dan sommige andere vakken met zijn examen het onderwijs (de lessen) een bepaalde richting oplegt die je ongewenst kunt vinden. Hierdoor moet verantwoord moedertaalonderwijs nog wel eens plaatsmaken voor examen-training; die twee vallen niet altijd samen. Maar als ik de paperassen van 108+ goed lees, moet ik concluderen dat zij vindt dat docenten Nederlands een gebrekkig niveau camoufleren met redelijke cijfers. Ze willen wel onvoldoendes uitdelen, maar dit wordt hun door de directie verboden. Ze willen wel wat minder leerlingen op het vwo toelaten, maar vinden hierbij collega's, directie en – toe maar – de hele maatschappij op hun weg. Ze maken een knieval en de gebrekkigheid waarmee zij al dan niet noodgedwongen de tweede correctie uitvoeren, toont dat duidelijk aan. Alles gekheid en leugens!

Ik vraag mij af of 108+ de bijval die zij gekregen heeft toen zij een fatsoenlijke regeling voor de verrichting van de tweede correctie bepleitte, niet misbruikt heeft en nog misbruikt in het rumoer dat zij maakt over de kwaliteit van het onderwijs. Ik denk dat er weinig secties zijn die, zo zij al een uitholling van het onderwijs zien, erbij gaan staan en ernaar gaan kijken. De mate waarin je de kwaliteit van het onderwijs zelf in de hand hebt, is niet zo gering als 108+ doet voorkomen. Weinig secties zullen vinden dat de opleiding die zij verzorgen, gebrekkig is. Als dat zo was, zou je er iets aan doen. Het schoolonderzoekprogramma hebben zij de afgelopen tientallen jaren zelf in betrekkelijk grote vrijheid kunnen vaststellen. Wie daarop kritiek zou willen uitoefenen, moet zich richten op de wellicht wat te grote variatie die hierin bestaat, en op de enkele uitwassen die hierbij voorkomen. En dan nog kan wat mij betreft die kritiek weersproken worden als de toetsing in het schoolonderzoek aansluit bij het gegeven onderwijs.

Hoewel ik niet bang ben voor de waarheid in het spreekwoord 'Wiens brood men eet, diens woord men spreekt,' ben ik blij dat de VON niet door het ministerie van Onderwijs gesubsidieerd wordt. Ik misgun de Stichting 108+ haar bestaansrecht niet, maar heb wel grote

vraagtekens bij de spreekbuisfunctie waarmee zij zich tooit als zij het begrip onderwijskwaliteit in de mond neemt. Dan komt er een schoenmaker aan het woord die niet bij zijn leest gebleven is. Het bestuur van de Stichting 108+ is niets meer en niets minder dan een actiegroep die het gerommel met de tweede correctie aan de kaak wil stellen.

Aankondiging algemene ledenvergadering VON

Plaats: Domstadacademie, Koningsbergerstraat 9, Utrecht (waarschijnlijk).

Datum: zaterdag 11 december 1999.

Tijd: 10.30 - 12.30 uur (waarschijnlijk).

Voorlopige agenda:

- 1 Opening en vaststelling van de agenda
- 2 Vaststelling van het verslag van de ledenvergadering 1998
- 3 Ingekomen stukken en mededelingen
- 4 Jaarverslag 1998 van de secretaris
- 5a Financieel verslag 1998 en begroting 1999
- 5b Financieel verslag 1998 en begroting 1999 *Moer*
- 6 Jaarverslag van de *Moer*-redactie
- 7 Bestuurswisseling
- 8 Samenwerking van *Moer* met een professionele partner
- 9 Bespreking activiteitenplan VON
- 10 Rondvraag/Wat verder ter tafel komt
- 11 Sluiting

Utrecht, 5 oktober 1999
Robbert Roosenboom